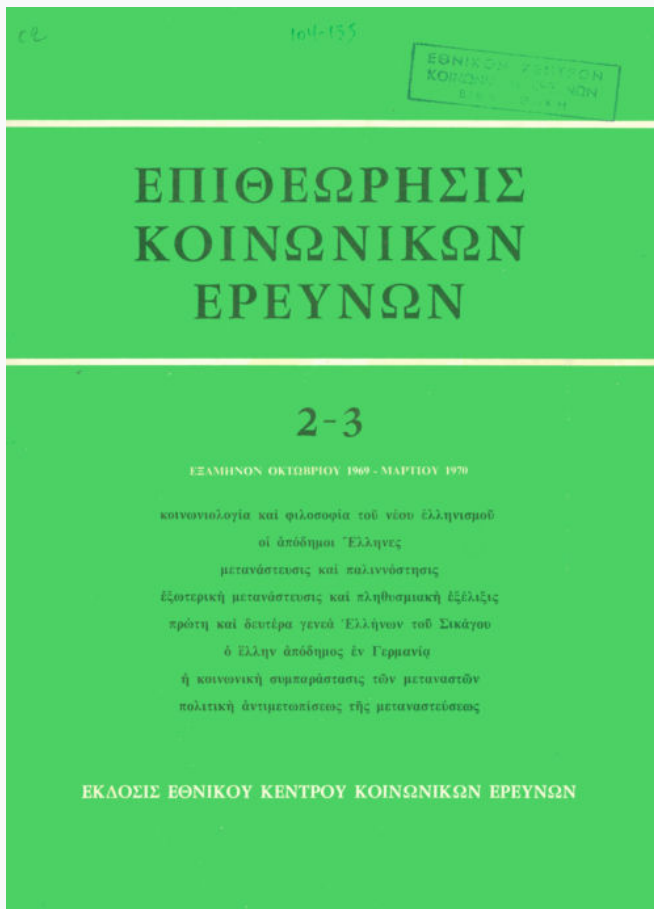

The Greek Review of Social Research

Vol 2 (1970)

2-3

Οι απόδημοι Έλληνες

Ιωάννα Μαγγανάρα, Ευστάθιος Σορώκος

doi: [10.12681/grsr.395](https://doi.org/10.12681/grsr.395)

Copyright © 1970, Ιωάννα Μαγγανάρα, Ευστάθιος Σορώκος

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

To cite this article:

Μαγγανάρα Ι., & Σορώκος Ε. (1970). Οι απόδημοι Έλληνες. *The Greek Review of Social Research*, 2, 104-114. <https://doi.org/10.12681/grsr.395>

οι απόδημοι "Έλληνες

(απόσπασμα βιβλίου υπό έκδοσιν)

υπό

Ίωάννας Μαγγανάρα και
Εύσταθίου Σορώκου

1. Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΙΣ ΑΠΟ ΤΟΥ 1821 ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ 1940

Εἰς τὸ νεώτερον Ἑλληνικὸν Κράτος ἡ ἐξωτερικὴ μετανάστευσις¹ μὲ σκοπὸν τὴν μακροχρόνιον ἢ τὴν ὀριστικὴν ἐγκατάστασιν ἤρχισε νὰ ἀναπτύσσεται περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Μέχρι τοῦ 1890 διετήρει αὕτη σποραδικὸν χαρακτῆρα καὶ κατηυθύνετο κυρίως πρὸς τὰς χώρας τῆς Βαλκανικῆς, τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης, τὴν Ρωσίαν καὶ τὴν Ἀφρικὴν.

Ὡς προκύπτει ἐκ τῶν ὑπαρχόντων στοιχείων, ἡ μετανάστευσις ἀλλάζει μορφήν περὶ τὸ ἔτος 1890· καθίσταται πλέον αὕτη ἐν συνεχῶς αὐξανόμενον ρεῦμα, μὲ κατεύθυνσιν κατὰ κύριον λόγον πρὸς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς. Οἱ μετανάσται προήρχοντο τόσον ἐκ τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ στενοῦ τότε ἑλληνικοῦ χώρου, ὅσον καὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων τῶν ἐγκατεστημένων εἰς γειτονικὰ ἐδάφη, τμῆμα τῶν ὁποίων ἀργότερον περιελήφθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπικράτειαν. Τὰ ὑπάρχοντα διὰ τὸν ἑλληνικὸν χῶρον στατιστικὰ στοιχεῖα ἀναβιβάζουν τὴν μετανάστευσιν πρὸς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς διὰ τὸ ἔτος 1903 εἰς 14.090 ἄτομα, ἔναντι 8.104 τοῦ 1902 καὶ 2.333 τοῦ 1899.

Ἡ ὑπερπόντιος μετανάστευσις, διὰ τὴν ὁποῖαν ὑφίστανται λεπτομερῆ στοιχεῖα, συνεχίζει αὐξανόμενη μέχρι τοῦ 1921, μὲ σημαντικὰς διαφορὰς ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν μεταναστῶν, ὀφειλομένης κυρίως εἰς τὰς τότε πολεμικὰς συνθήκας ἐν Ἑλλάδι. Ὁ ὑψηλότερος ἐτήσιος ἀριθμὸς μεταναστῶν κατὰ τὴν ἐν λόγω περίοδον παρατηρεῖται κατὰ τὰ ἔτη 1907 (37.391 μετανάσται) καὶ 1914 (37.957 μετανάσται). Γενικῶς, ἀπὸ τοῦ 1901 μέχρι τοῦ 1921 τὸ σύνολον τῶν ὑπερποντίων μεταναστῶν ἀνήλθεν εἰς 398.767, τὰ 95% δὲ αὐτῶν εἶχον προορισμὸν τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας.²

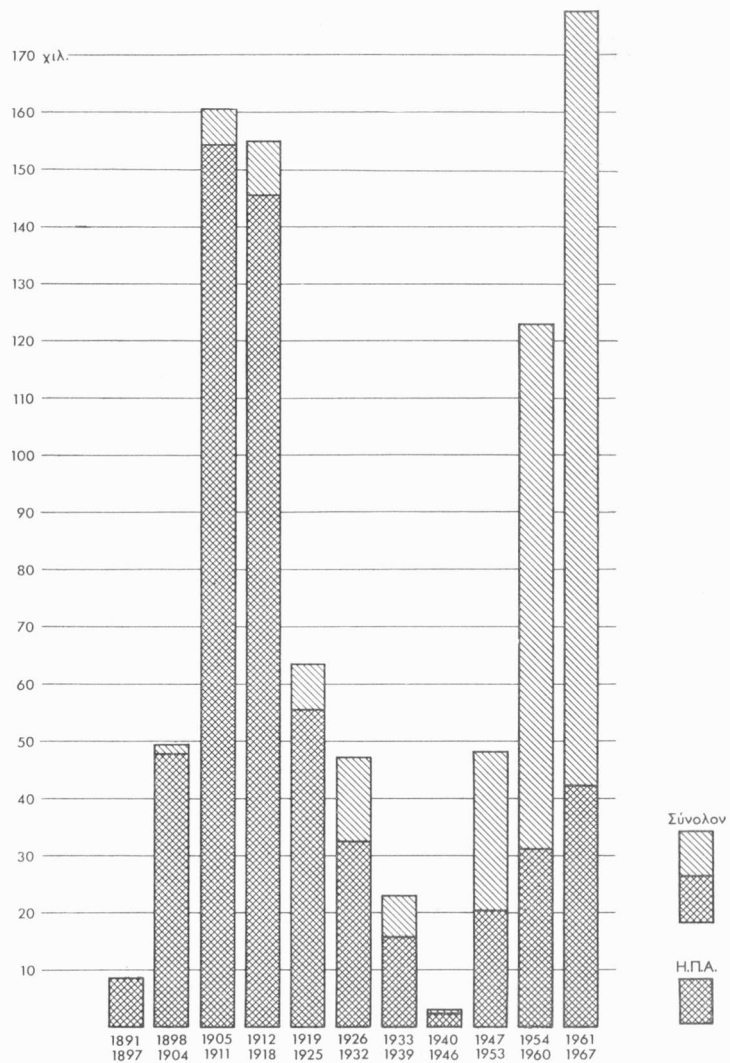
Ἀπὸ τοῦ 1922 ἀρχίζει νέα φάσις διὰ τὴν ἑλληνικὴν μετανάστευσιν, ἡ ὁποία διαρκεῖ μέχρι τοῦ 1940. Ἡ ὑπερπόντιος μετανάστευσις παρουσιάζει κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν τὰς ἐξῆς δύο βασικὰς μεταβολὰς:

α) Αὕτη μειοῦται περίπου εἰς τὸ 1/4 τῆς προηγουμένης περιόδου, μὴ ὑπερβαίνουσα τοὺς 9.710 μετανά-

1. Λέγομεν ὅτι μετανάστεύει τις, γενικῶς, ὅταν ἐγκαταλείπῃ τὴν περιοχὴν ὅπου εὐρίσκεται ἡ κατοικία του καὶ ἐγκαθίσταται προσωρινῶς ἢ ὀριστικῶς εἰς ἄλλην περιοχὴν. Διὰ τοῦ ὅρου *ἐξωτερικὴ μετανάστευσις*, ἐξ ἄλλου, νοοῦμεν τὴν μετανάστευσιν ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς χώρας ὅπου ἔχει τις τὴν κατοικίαν του. Ἡ τελευταία αὕτη μορφή μετανάστευσεως, μάλιστα δὲ ἡ διὰ χρονικὸν διάστημα μεγαλύτερον τοῦ ἔτους, ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον τῆς παρούσης ἐργασίας. Τὴν ἐξωτερικὴν μόνιμον μετανάστευσιν θὰ ἀναφέρομεν ἄλλῶς ὡς *μετανάστευσιν*.

2. Ὁ Β. Kayser εἰς τὸ βιβλίον του *Ἀνθρωπογεωγραφία τῆς Ἑλλάδος* (ἐκδόσις Ἐθνικοῦ Κέντρου Κοινωνικῶν Ἐρευνῶν, 1968), γράφει διὰ τὴν ὑπερπόντιον μετανάστευσιν τῆς περιόδου αὐτῆς (σ. 77): «400.000 μετανάσται ἐξ ἐνός πληθυσμοῦ δύο καὶ ἡμίσεος ἑκατομμυρίων εἶναι φαινόμενον προορισμένον νὰ ἀφίστη μόνιμα ἴζη».

ΔΙΑΓΡ. 1. ΥΠΕΡΠΟΝΤΙΟΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΙΣ ΚΑΤΑ ΕΞΑΕΤΙΑΣ. ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1891-1967

στας κατ' ανώτατον ὄριον (έτος 1919). Αίτια τῆς ἐν λόγω μειώσεως ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος παγκόσμιος πόλεμος.

β) Οἱ ὑπερπόντιοι μετανάσται δὲν κατευθύνονται πλέον κυρίως πρὸς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, ἀλλὰ σημαντικὸν τμήμα αὐτῶν (περίπου τὸ 1/3 ἐτησίως) κατευθύνεται πρὸς ἄλλας ὑπερποντίους χώρας: Καναδᾶν, Αὐστραλίαν, Ἀφρικὴν, κτλ. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὰ νομοθετικά μέτρα τὰ ὁποῖα ἔλαβον αἱ Ἡνωμένα Πολιτεία πρὸς περιορισμὸν τῆς εἰσόδου μεταναστῶν, συγκεκριμένως δὲ εἰς τὸν νόμον περὶ ἀποκλεισμοῦ τῶν ἀναλφαβήτων μεταναστῶν, ἐφαρμοσθέντα κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου, καὶ εἰς τὸν νόμον τῶν ποσοστῶν (Quota Act), ἰσχύοντα μὲ τινὰς τροποποιήσεις μέχρι σήμερον, διὰ τοῦ ὁποῦ ἀπγορευθῆ ἢ εἰς Ἡνωμένας Πολιτείας μετανάστευσις προσώπων κατ' ἔτος καὶ κατὰ χώραν πέραν τοῦ 3% τῶν εἰσελθόντων κατὰ τὸ ἔτος 1890.

³Απὸ τοῦ 1922 μέχρι τοῦ 1940 ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπερποντίων μεταναστῶν ἀνήλθεν εἰς 92.684.

Κατὰ τὴν δευτέραν αὐτὴν περίοδον ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπικράτεια ἔχει ἐπεκταθῆ περίπου εἰς τὰ σημερινὰ γεωγραφικά της ὅρια καὶ ἔχουν συντελεσθῆ αἱ πληθυσμιακαὶ ἀνακατατάξεις ἐκ τῆς μικρασιατικῆς καταστροφῆς. Ἐπομένως, ὁ μειωμένος ἀριθμὸς μεταναστῶν κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ἀντιστοιχεῖ εἰς πολὺ μεγαλύτερον τμήμα τοῦ τότε Ἑλληνισμοῦ.

Αὐτὴ ὑπῆρξεν ἡ ἐξέλιξις τῆς μεταναστεύσεως ἐξ Ἑλλάδος μέχρι τοῦ 1940. Οἱ μετανάσται τῆς περιόδου αὐτῆς ἐθεμελίωσαν τὰς ἑλληνικὰς ὑπερποντίους παροικίας, κυρίως δὲ ἐδημιούργησαν τὸν Ἑλληνισμὸν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς.

2. Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΙΣ ΜΕΤΑ ΤΟΝ Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ

Εἰς τὰς ἐμφανισθείσας ἐκ νέου, μετὰ τὸ τέλος τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, κατὰ τὸ ἔτος 1946, μεταναστευτικὰς κινήσεις παρατηροῦνται οὐσιώδεις μεταβολαὶ ἐν σχέσει πρὸς τὸ παρελθόν:

α) Ὁ ἐτήσιος ὄγκος τῆς μεταναστεύσεως ἐξ Ἑλλάδος, ἀξανάνομος συνεχῶς καὶ μὲ ταχύτατον ρυθμὸν, ἰδίᾳ μετὰ τὸ 1960, ἀνήλθε τελικῶς εἰς 117.167 ἄτομα κατὰ τὸ 1965, ἔναντι 37.957 τοῦ 1914, τὸ ὁποῖον παρουσίασε τὸ μεγαλύτερον ὕψος ὑπερποντίου μεταναστεύσεως πρὸ τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου.

β) Ἡ ὑπερπόντιος μετανάστευσις παρουσιάζει σημαντικὴν αὔξησιν μετὰ τὸ 1954 ἐν σχέσει πρὸς τὴν περίοδον 1922-1940, τείνουσα νὰ φθάσῃ εἰς τὰ ἐπίπεδα τῆς περιόδου 1903-1921. Παρὰ ταῦτα, μετὰ τὸ ἔτος 1960 τὸν κύριον ὄγκον τοῦ μεταναστευτικοῦ ρεύματος ἀπορροφεῖ ἡ πρὸς Εὐρώπην μετανάστευσις, κυρίως δὲ ἡ πρὸς τὴν Δυτικὴν Γερμανίαν (Διάγραμμα

μα 2), χαρακτηριζομένη ἀπὸ ὑψηλὸν ποσοστὸν ἐπιστροφῶν. Ἐξαιρέσιν ἀποτελεῖ τὸ ἔτος 1967, κατὰ τὸ ὁποῖον τὸ ποσοστὸν τῆς πρὸς Εὐρώπην μεταναστεύσεως ἐμφανίζεται μειωμένον εἰς τὸ ἥμισυ περίπου τοῦ ἔτους 1966.

Πίναξ 1. Ὑπερπόντιος μετανάστευσις

Ἔτος	Ὑπερπόντιοι μετανάσται	% ἐπὶ συνόλου μεταναστῶν κατ' ἔτος
1955	19.772	66,3
1956	23.147	65,4
1957	14.783	41,8
1958	14.842	60,5
1959	13.871	58,5
1960	17.764	37,1
1961	17.736	30,0
1962	21.959	26,1
1963	24.459	24,4
1964	25.327	24,0
1965	29.035	24,7
1966	33.093	38,0
1967	26.323	61,6

Πηγή γ: ΕΣΥΕ

γ) Ὡς καὶ κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον, μάλιστα δὲ εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν, ἡ ὑπερπόντιος μετανάστευσις δὲν κατευθύνεται τόσον πρὸς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, ὅσον πρὸς τὰς ἄλλας ὑπερποντίους χώρας. Οὕτω, ἀπὸ τοῦ 1948, ἀνω τῶν 2/3 ἐκ τῶν ὑπερποντίων μεταναστῶν κατευθύνονται κυρίως πρὸς Αὐστραλίαν καὶ κατὰ δεύτερον λόγον πρὸς τὸν Καναδᾶν. Ἀπὸ τοῦ 1952 τὸ ρεῦμα πρὸς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας μειοῦται εἰς ὀλιγότερον τοῦ 1/3 τῶν ὑπερποντίων μεταναστῶν, κατὰ δὲ τὸ 1955 εἰς ὀλιγότερον τοῦ 1/4 αὐτῶν (Διάγραμμα 1).

3. ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΕΩΣ ΜΕΤΑ ΤΟ 1955

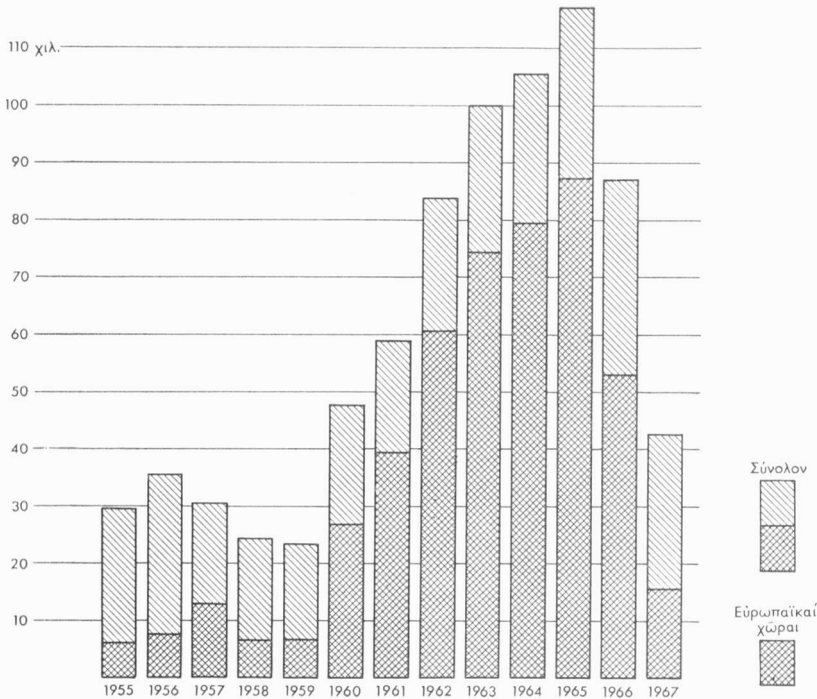
Κατωτέρω ἐπιχειρεῖται ἀνάλυσις τῶν κυρίων χαρακτηριστικῶν τῆς ἐξ Ἑλλάδος μονίμου μεταναστεύσεως¹ ἀπὸ τοῦ 1955 καὶ ἐντέθειν, δεδομένου ὅτι ἀπὸ τοῦ ἔτους αὐτοῦ διατίθενται ἀναλυτικὰ στοιχεῖα ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Στατιστικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἑλλάδος.

Ὡς παρατηροῦμεν ἐκ τοῦ πίνακος 2, τὰ ἔτη 1963-1965 συγκεντρῶνουν τὸ ἥμισυ περίπου τῆς μεταναστευτικῆς κινήσεως τῆς περιόδου 1955-67.

Κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη σημειοῦται ἀπότομος κάμψις τῶν ἀριθμῶν τῶν μεταναστῶν κατὰ 26% καὶ 51% ἀντιστοίχως ἔναντι τοῦ ἔτους 1965. Ὡσαύτως ἡ κατανομὴ τῶν φύλων παρουσιάζει διακυμάνσεις καὶ

1. Ὁρισμὸς ΕΣΥΕ: Ὡς μονίμως μεταναστευόντες θεωροῦνται ὅσοι Ἕλληνες ὑπήκοοι, ἔχοντες τὴν μόνιμον κατοικίαν ἐν Ἑλλάδι, μεταβαίνουν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἵνα ἐγκατασταθοῦν ἐκεῖ διὰ χρονικὸν διάστημα πλέον τοῦ ἔτους.

ΔΙΑΓΡ. 2. ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΞ ΕΛΛΑΔΟΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΙΣ, 1955-67

Πίναξ 2. Έτησια μετανάστευσις εξ Ελλάδος, κατά φύλον

Έτος	Αριθμός μεταναστών	%	Άρρενες %	Θήλειες %
1955	29.787	3,7	65,6	34,4
1956	35.349	4,5	65,5	34,5
1957	30.428	3,8	63,0	37,0
1958	24.521	3,1	52,5	47,5
1959	32.684	4,1	59,2	40,8
1960	47.768	6,0	69,6	30,4
1961	58.837	7,5	61,5	38,5
1962	84.054	10,6	61,7	38,3
1963	100.072	12,7	61,9	38,1
1964	105.569	13,4	62,7	37,3
1965	117.167	14,8	55,7	44,3
1966	86.896	11,0	53,3	46,7
1967	42.730	5,4	53,5	46,5
Σύνολον	786.862	100,0		

Πηγή: ΕΣΥΕ

μόνον κατά τὰ τρία τελευταία ἔτη καθίσταται περισσότερο ὁμαλή.

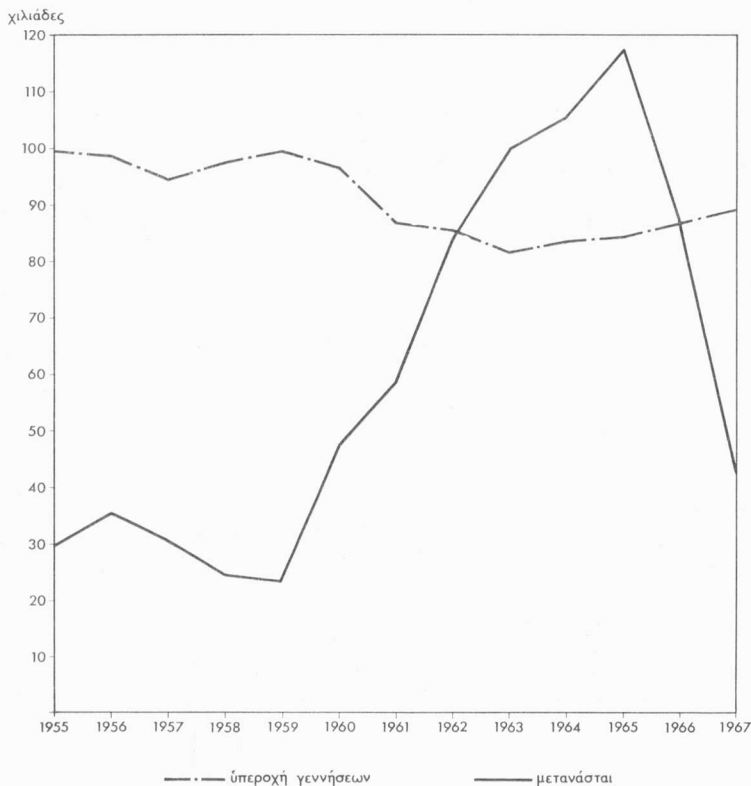
Δυνάμεθα νὰ ἐξετάσωμεν τὸ μέγεθος τῆς μετανάστευσις κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν, συγκρίνοντες τὴν ὑπεροχὴν γεννήσεων πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν μεταναστῶν. Παρατηροῦμεν ὅτι ἡ φυσικὴ ἀύξησις τοῦ πληθυσμοῦ ὑπολείπεται τῆς ἀντιστοίχου ἐτησίως μόνιμου μεταναστεύσεως κατὰ τὰ ἔτη 1963, 1964, 1965, ἐνῶ διὰ τὸ ὑπόλοιπον χρονικὸν διάστημα αὐτὴ παρουσιάζεται διπλασία καὶ τριπλασία τοῦ ἀντιστοίχου ἀριθμοῦ τῶν μεταναστῶν (Διάγραμμα 3).

Ἀνάλυσις τῆς μεταναστεύσεως κατὰ περιοχὰς προορισμοῦ

Ἐκ τῆς ἀναλύσεως τῶν μεταναστῶν κατὰ περιοχὰς προορισμοῦ συνάγομεν τὰ ἀκόλουθα:

α) Κατὰ τὰ ἔτη 1960-66 σημειοῦται σημαντικώ-

ΔΙΑΓΡ. 3. ΥΠΕΡΟΧΗ ΓΕΝΝΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ, 1955-67

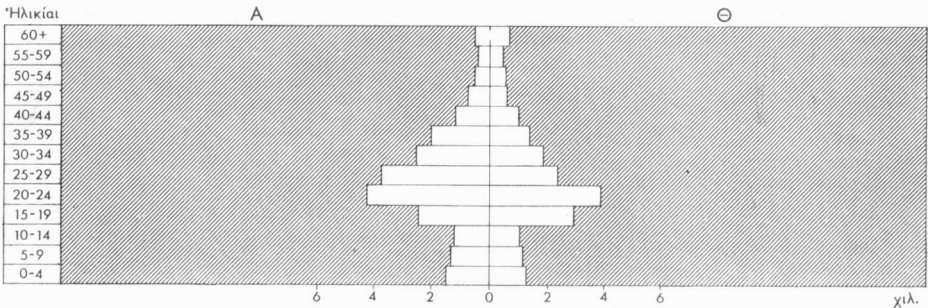
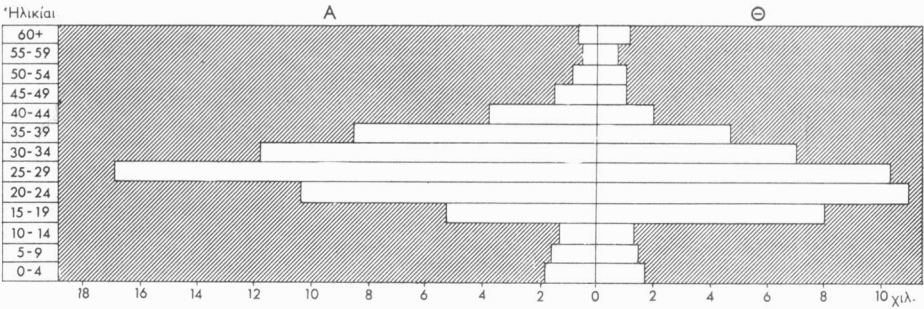
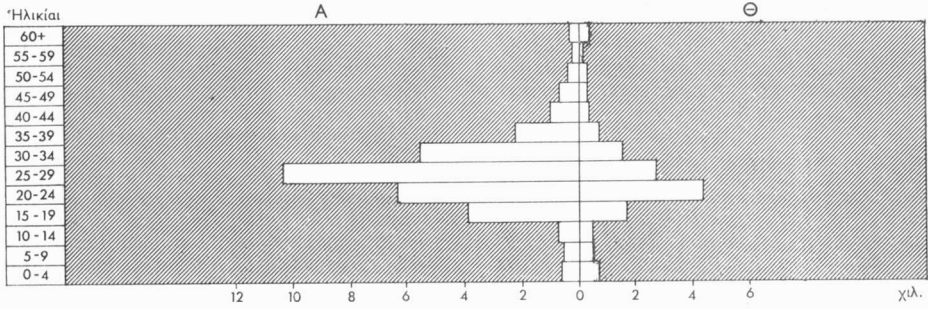

Πίναξ 3. Μετανάσται ἐξ Ἑλλάδος κατὰ περιοχὰς προορισμοῦ

Ἔτος	Ἑλλάδα	Ἑυρωπαϊκὰ ἠ- χώρα	Μεσογ. ἠ- χώρα	Μὴ δη- λῶσαντες	Γεν. σύν- ολον
1955	2.153	9.052	6.896	19.772	6.068
1956	4.406	7.763	8.982	23.147	7.780
1957	4.982	6.023	1.807	14.783	13.046
1958	4.942	4.519	3.870	14.842	6.567
1959	4.520	5.491	2.528	13.871	6.713
1960	4.682	8.335	3.561	17.764	26.927
1961	3.913	7.965	3.471	17.336	39.564
1962	3.622	11.942	4.460	21.959	60.754
1963	4.438	12.958	4.564	24.459	74.236
1964	4.202	15.954	2.890	25.327	79.489
1965	5.543	18.551	2.782	29.035	87.242
1966	6.267	13.070	12.193	33.093	53.050
1967	5.752	7.891	11.778	26.323	15.658
Σύνολον	59.422	129.514	69.782	281.711	477.094
					383.933
					25.650
					2.407
					786.862

Πηγή: ΕΣΥΕ

ΔΙΑΓΡ. 4. ΠΥΡΑΜΙΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ. 1960, 1965, 1967

τάτη αὔξησις τῆς πρὸς Εὐρώπην μεταναστεύσεως, ὀφειλομένη κυρίως εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ ρεύματος πρὸς Δυτικὴν Γερμανίαν, ἐνθὶ τὸ ἔτος 1967 σημειοῦναι κατακόρυφον πτόσιν τῆς εὐρωπαϊκῆς μεταναστεύσεως, ἰδίᾳ δὲ πρὸς Δυτικὴν Γερμανίαν.

β) Ἐν σχέσει μὲ τὴν προηγουμένην περίοδον ἡ ὑπερπόντιος μετανάστευσις ἐμφανίζει καὶ αὐτὴ σταθερὰν αὔξησιν. Ἐχει ἀπολέσει ὅμως τὸν πρωτεύοντα ρόλον τῆς καὶ ἀντιπροσωπεύει ὀλονὲν μικρότερον ποσοστὸν τῆς συνολικῆς ἐξ Ἑλλάδος μεταναστεύσεως.

γ) Κατὰ τὰ ἔτη 1957-65 ἡ πρὸς Ἠνωμένας Πολιτείας μεταναστευτικὴ ἐξέοδος σημειοῦναι κάμψιν. Κατὰ τὸ 1965 ἀντιπροσωπεύει 9,5% τῆς συνολικῆς ὑπερποντίου μεταναστεύσεως, ἔναντι 34,8% τοῦ ἔτους 1955.

Ἀντιθέτως, ἡ Αὐστραλία ἀπορροφᾷ κατ' ἔτος ὀλονὲν μεγαλύτερον ἀριθμὸν μεταναστῶν. Πλέον τοῦ ἡμίσεος τῶν ὑπερποντίων μεταναστῶν κατευθύνετο πρὸς αὐτὴν κατὰ τὸ ἔτος 1965.

Καθ' ὄλην αὐτὴν τὴν περίοδον ὁ Καναδᾶς ἀπορροφᾷ μέχρι 6.000 ἄτομα ἑτησίως.

Κατὰ τὸ ἔτος 1967 τὰ δεδομένα τῆς ὑπερποντίου μεταναστεύσεως ἀντιστρέφονται. Αἱ Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι καταλαμβάνουν καὶ πάλιν τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν ὑπερποντίων χωρῶν, ἐνθὶ ἡ Αὐστραλία ἔχει ἀπολέσει πλέον τοῦ ἡμίσεος τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μεταναστῶν τῆς.

δ) Ἡ πρὸς τὰς μὴ εὐρωπαϊκὰς χώρας τῆς Μεσογείου (Βορείου Ἀφρικῆς καὶ ἐγγύς Ἀνατολῆς) μετανάστευσις μειοῦται συνεχῶς, τείνουσα νὰ καταστῇ ἀσήμαντος.

Ἀνάλυσις τῆς μεταναστεύσεως καθ' ἡλικίαν

Αἱ ὁμάδες ἡλικιῶν τοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ 15-44 ἐτῶν συγκεντρῶνουν τὸν μεγαλύτερον ἀριθμὸν μεταναστῶν. Εἰδικότερον τὸ ἡμισυ περίπου αὐτῶν συγκεντρῶνουν αἱ ἡλικίαι 20-29 ἐτῶν.

Τὴν μεγαλύτεραν συγκεντρωσιν παρουσιάζουν διὰ μὲν τοὺς ἄρρενας αἱ ἡλικίαι 25-29 ἐτῶν, διὰ δὲ τὰς θήλειαι αἱ ἡλικίαι 20-24 ἐτῶν. Ἐξ ἄλλου, τὸ ὑψηλὸν ποσοστὸν ἄρρένων μεταξὺ τῶν μεταναστῶν τείνει νὰ μειωθῇ μὲ τὴν πάροδον τῶν ἐτῶν (βλέπε Διάγραμμα 4).

Τὰ γεωγραφικὰ διαμερίσματα προελεύσεως

Πρὸς καλυτέραν μελέτην τῆς δομῆς τῆς μεταναστεύσεως κατὰ γεωγραφικὰ διαμερίσματα θὰ πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν τὴν ἐπίδρασιν τῆς εὐρωπαϊκῆς μεταναστεύσεως, ἡ ὁποία καταλαμβάνει τὴν πρώτην θέσιν μετὰ τὸ 1960, αὐξάνουσα συγχρόνως τὸν συνολικὸν ἀριθμὸν τῶν μεταναστῶν. Πρὸς τοῦτο διακρίνομεν τὴν περίοδον 1955-64 εἰς δύο ὁμάδας ἐτῶν: 1955-59 καὶ 1960-64.

Ὡς παρατηροῦμεν ἐκ τοῦ πίνακος 4, κατὰ τὴν περίοδον 1955-59 τὸ μεγαλύτερον ποσοστὸν μεταναστῶν συγκεντρῶναι ἡ Περιφέρεια Πρωτευούσης (19,4%). Ἀκολουθοῦν ἡ Μακεδονία (13%) καὶ ἡ Πελοπόννησος (11,5%).

Ἀντιθέτως, κατὰ τὰ ἔτη 1960-64 τὰ δεδομένα τῆς πρώτης περιόδου ἔχουν ἀνατραπῆ. Ἡ Περιφέρεια Πρωτευούσης καὶ ἡ Πελοπόννησος ἔχουν ἀπολέσει σημαντικὸν ἀριθμὸν μεταναστῶν, ἐνθὶ ἡ Μακεδονία ἔχει διπλασιάσει καὶ ἡ Ἠπειρος ἔχει πενταπλασιάσει τοῦτον.

Ὡς διαπιστοῦμεν ἐκ τῶν στοιχείων τοῦ πίνακος 5, ἡ εὐρωπαϊκὴ μετανάστευσις ἐπέδρασε καὶ ἐπὶ τῆς κατανομῆς τῶν φύλων. Τὸ περισσότερον ὑψηλὸν ποσοστὸν ἄρρένων κατὰ τὴν περίοδον 1955-59 παρουσιάζει ἡ Ἠπειρος (85,7% ἄρρενες), ἀκολουθεῖ δὲ ἡ Θεσσαλία (78,4%), αἱ Ἴονιοι Νῆσοι (73%) καὶ ἡ Μακεδονία (71%). Ἀντιθέτως, κατὰ τὴν περίοδον 1960-64 ἡ Κρήτη (74% ἄρρενες) παρουσιάζει τὸ ὑψηλότερον ποσοστὸν ἄρρένων, ἐνθὶ εἰς τὰς ἄλλας

Πίναξ 4. Ποσοστιαία κατανομή μεταναστῶν κατὰ γεωγραφικὸν διαμερίσμα, 1955-59 καὶ 1960-64

Γεωγραφικὸν διαμερίσμα	1955-59		1960-64	
	%		%	
Στερεὰ Ἑλλάς - Εὐβοία (ἐξ ὧν Περιφέρεια Πρωτευούσης)	22,1	16,0	(19,4)	(13,1)
Πελοπόννησος	11,5	8,6		
Ἴονιοι Νῆσοι	1,4	2,1		
Θεσσαλία	1,3	3,6		
Μακεδονία	13,0	27,5		
Ἠπειρος	1,4	5,3		
Κρήτη	1,2	2,5		
Νῆσοι Αἰγαίου	5,8	4,7		
Θράκη	9,0	6,3		
Μὴ δηλώσαντες	13,5	10,0		
Σύνολον	100,0	100,0		

Π η γ ἡ : ΕΣΥΕ

Πίναξ 5. Κατανομή μεταναστῶν κατὰ γεωγραφικὸν διαμερίσμα προελεύσεως καὶ κατὰ φύλον

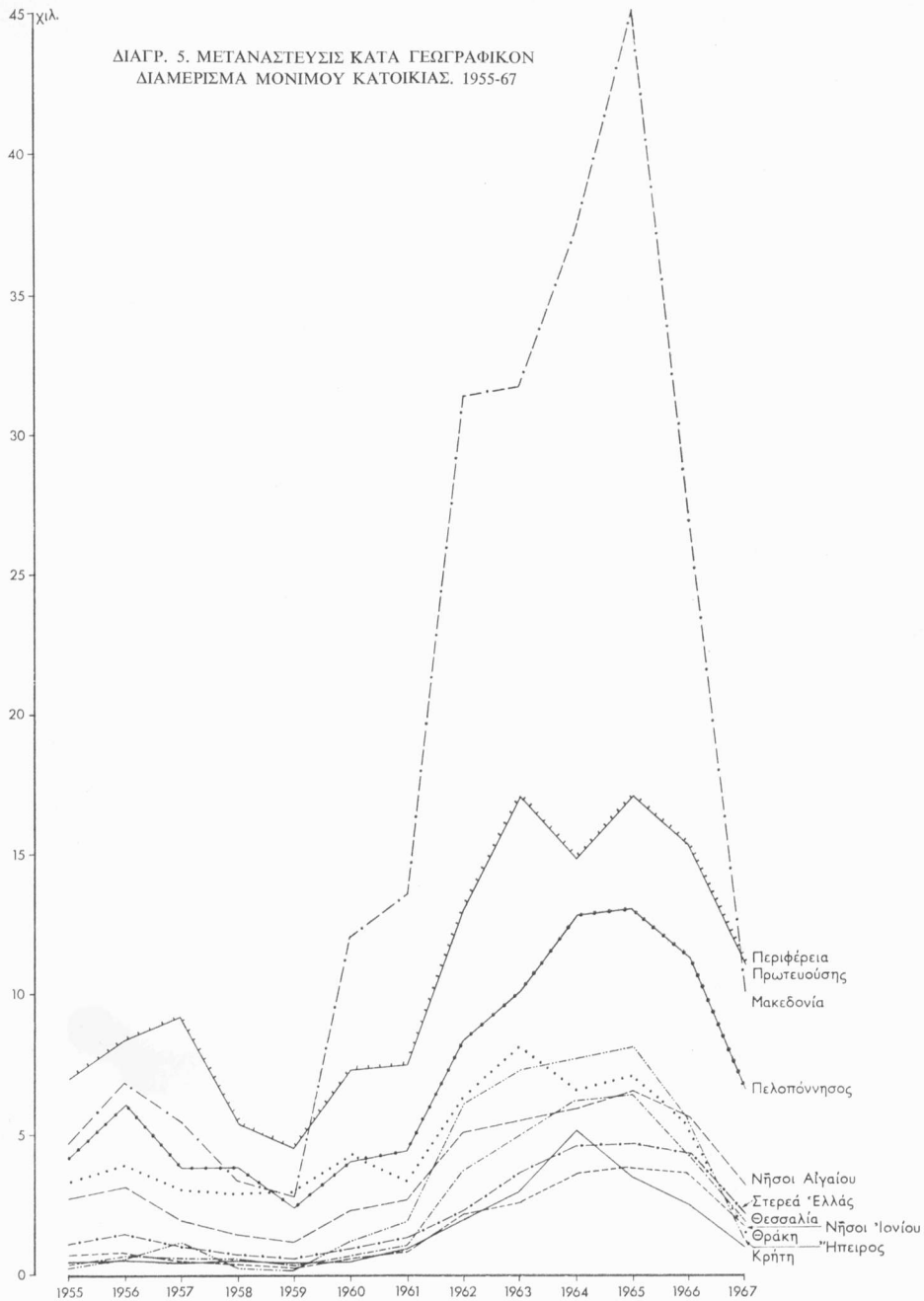
Γεωγραφικὸν διαμερίσμα	1955-59		1960-64	
	* Ἀρρενες	Θήλειαι	* Ἀρρενες	Θήλειαι
Στερεὰ Ἑλλάς-Εὐβοία (ἐξ ὧν Περιφέρεια Πρωτευούσης)	59,2	40,8	46,0	36,0
Πρωτευούσης	(56,8)	(43,2)	(63,0)	(39,0)
Πελοπόννησος	63,5	36,5	58,0	42,0
Ἴονιοι Νῆσοι	73,0	27,0	70,1	29,9
Θεσσαλία	78,4	21,6	68,9	31,1
Μακεδονία	71,0	29,0	61,1	38,9
Ἠπειρος	85,7	14,3	70,6	29,4
Κρήτη	63,7	36,3	74,0	26,0
Νῆσοι Αἰγαίου	63,2	36,8	60,6	39,4
Θράκη	52,4	47,6	64,3	35,7
Μὴ δηλώσαντες	51,3	48,7	60,2	39,8

Π η γ ἡ : ΕΣΥΕ

45 χιλ.

ΔΙΑΓΡ. 5. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΙΣ ΚΑΤΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΜΟΝΙΜΟΥ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ. 1955-67

ΔΙΑΓΡ. 6. ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΤΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΜΟΝΙΜΟΥ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ, 1955-59

ΔΙΑΓΡ. 7. ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΤΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΜΟΝΙΜΟΥ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ. 1960-64

Πίναξ 6. Μετανάσται ἐξ Ἑλλάδος κατὰ γεωγραφικὸν διαμέρισμα προελεύσεως, 1965-67

Γεωγραφικὸν διαμέρισμα	1965	%	1966	%	1967	%
Στερεὰ Ἑλλάς καὶ Εὐβοία (ἐξ ὧν Περιφέρεια Πρωτευούσης)	21.700 (16.994)	18,5 (14,5)	19.570 (15.311)	22,5 (17,6)	13.284 (11.090)	31,0 (25,9)
Πελοπόννησος	12.990	11,0	11.325	13,0	6.654	15,5
Ἴονιοι Νῆσοι	3.811	3,2	3.644	4,2	1.676	4,0
Θεσσαλία	6.478	5,5	4.257	5,0	1.806	4,2
Μακεδονία	44.903	38,3	27.213	31,3	10.149	23,7
Ἥπειρος	8.161	6,9	5.495	6,3	1.465	3,4
Κρήτη	3.502	3,0	2.501	3,0	986	2,3
Νῆσοι Αἰγαίου	6.500	5,5	5.507	6,3	3.242	7,6
Θράκη	7.413	6,3	5.408	6,2	1.568	3,7
Μὴ δηλωσαντες	1.709	1,4	1.976	2,3	1.900	4,4
Σύνολον	117.167	100,0	86.896	100,0	42.730	100,0

Πηγή: ΕΣΥΕ

περιοχὰς τῆς Ἑλλάδος ἢ κατανομή τῶν φύλων καθίσταται περισσότερο ὀμαλὴ, μὲ μόνην ἐξαιρέσει τὴν Θράκην καὶ τὴν Περιφέρειαν Πρωτευούσης, εἰς τὰς ὁποίας τὰ ποσοστὰ τῶν γυναικῶν ἔχουν μειωθῆ κατὰ 11,9% καὶ 4,2% ἀντιστοίχως ἔναντι τῆς προηγούμενης περιόδου.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν σημειωθείσαν μείωσιν τῆς συνολικῆς μεταναστεύσεως κατὰ τὰ ἔτη 1966 καὶ 1967, ὀφειλομένην κυρίως εἰς τὴν μείωσιν τῆς μεταναστεύσεως πρὸς Δυτικὴν Γερμανίαν, αὕτη ἐπέδρασε κυρίως ἐπὶ τῆς Θράκης καὶ τῆς Ἥπειρου, αἱ ὁποῖαι ἀπώλεσαν τὸ ἕμισυ περίπου τῶν μεταναστῶν τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1967. Ἀντιθέτως, ὁ ρυθμὸς ἐξόδου ἐκ τῆς Περιφερείας Πρωτευούσης σχεδὸν ἐδιπλασιάσθη.

Δυνάμεθα νὰ μελετήσωμεν καλύτερον τὴν γεωγραφικὴν δομὴν τῆς μεταναστεύσεως ἐκ τῆς σχέσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μεταναστῶν πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων κατὰ γεωγραφικὸν διαμέρισμα. Παρατηροῦμεν ὅτι ἡ σειρά τῶν ποσοστῶν ἐκτείνεται ἀπὸ 3% μέχρι 10% καὶ ὅτι ἐξ ὄλων τῶν διαμερισμάτων τῆς Χώρας τὴν μεταλυτέραν ἀραιμαζίν πλη-

θυσμὸ ἔχουν ὑποστῆ ἢ Μακεδονία, ἢ Θράκη καὶ ἢ Ἥπειρος.

Ἡ σύγκρισις κατανομῆς τῶν μεταναστῶν πρὸς τὴν κατανομήν τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ γεωγραφικὸν διαμέρισμα ἐμφανίζει τὴν Μακεδονίαν κατέχουσαν πολὺ σημαντικωτέραν θέσιν εἰς τὴν μετανάστευσιν ἢ εἰς τὸν συνολικὸν πληθυσμὸν. Ἀκολουθοῦν εἰς μικρότερον βαθμὸν ἢ Ἥπειρος, ἢ Θράκη καὶ αἱ Νῆσοι Αἰγαίου. Ἡ συμβολὴ τῶν ἄλλων διαμερισμάτων δὲν ὑπερβαίνει τὸ 5%, ἐξαιρέσει τῆς Περιφερείας Πρωτευούσης (16,4%) καὶ τῆς Πελοποννήσου (11,2%).

Δὲν ὑπάρχουν στοιχεῖα συσχετίζοντα τὰς περιοχὰς προελεύσεως καὶ τὰς χώρας προορισμοῦ τῶν μεταναστῶν, τὰ ὁποῖα θὰ ἐπέτρεπον νὰ διερυνήσωμεν καὶ ἄλλας μεταβολὰς τῆς δομῆς τῆς μεταναστεύσεως εἰς τὰς διαφόρους γεωγραφικὰς περιοχὰς κατὰ τὴν περίσθον 1960-65. Μόνον διὰ τὸ ἔτος 1962, τὸ ὁποῖον εἶναι δυνατόν νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀντιπροσωπευτικὸν ὁλοκλήρου τῆς περιόδου αὐτῆς, ἔχουσαν τὰ διαλαμβανόμενα εἰς τὸν πίνακα 9 στοιχεῖα.

Τὸ μικρότερον ποσοστὸν μεταναστῶν πρὸς τὴν Γερμανίαν ἀποστέλλουν ἢ Πελοπόννησος καὶ αἱ Νῆ-

Πίναξ 7. Ποσοστὰ μεταναστῶν ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ γεωγραφικὸν διαμέρισμα

Γεωγραφικὸν διαμέρισμα	Πληθυσμὸς Μετανάσται		Μετανάσται ἐπὶ πληθυσμοῦ %
	1961	1960-65	
Σύνολον Ἑλλάδος	8.388.554	466.498	5,5
Περιφέρεια Πρωτευούσης	1.852.709	76.789	4,1
Λοιπὴ Στερεὰ Ἑλλάς	970.949	17.558	1,8
Πελοπόννησος	1.096.390	52.506	4,7
Ἴονιοι Νῆσοι	212.573	13.709	6,5
Ἥπειρος	352.604	32.436	9,2
Θεσσαλία	689.927	23.256	3,3
Μακεδονία	1.896.112	170.727	9,0
Θράκη	356.555	36.168	10,1
Νῆσοι Αἰγαίου	477.476	28.201	5,9
Κρήτη	483.258	15.148	3,1

Πηγή: ΕΣΥΕ

(βλέπε συνέχειαν τοῦ ἄρθρου εἰς σελίδα 135)

Πίναξ 8. Ποσοστιαία κατανομὴ πληθυσμοῦ καὶ μεταναστῶν κατὰ γεωγραφικὸν διαμέρισμα

Γεωγραφικὸν διαμέρισμα	% πληθυσμοῦ		% μεταναστῶν	
	1961	1960-65	1961	1960-65
Σύνολον Ἑλλάδος	100,0	100,0	100,0	100,0
Περιφέρεια Πρωτευούσης	22,0	16,4	22,0	16,4
Λοιπὴ Στερεὰ Ἑλλάς	11,5	3,7	11,5	3,7
Πελοπόννησος	13,0	11,2	13,0	11,2
Ἴονιοι Νῆσοι	2,5	3,0	2,5	3,0
Ἥπειρος	4,2	7,0	4,2	7,0
Θεσσαλία	8,2	5,0	8,2	5,0
Μακεδονία	22,6	36,6	22,6	36,6
Θράκη	4,2	7,7	4,2	7,7
Νῆσοι Αἰγαίου	5,7	6,0	5,7	6,0
Κρήτη	5,7	3,2	5,7	3,2

Πηγή: ΕΣΥΕ